

釈尊の慈悲

La Granda Kompato de Ŝakja-munio

山口真一 / Yamaguti Sin'iti

智慧と慈悲とは仏教において車の両輪に譬えられます。それほどに密接な関係があるのです。このことを伝統的に、「上求菩提下化衆生」とか「自利利他円満」と言い表してきました。

慈悲は本来は二つの単語からなります。すなわち

*慈 (サンスクリット: *maitrī*, パーリ語: *mettā*) は「慈しみ」、相手の幸福を望む心。

*悲 (サンスクリット, パーリ語: *karunā*) は「憐れみ」、苦しみを除いてあげたいと思う心。

しかしながら両者はそれほど厳密に区別されるものではありません。幸福とは苦しみの除去であり、苦しみとは幸福を感じられないことだからです。

仏教では「一切皆苦」(*sabbe saṃkhārā dukkhā*)という現状認識が前提となります。このことが実は、私たちとりわけ日本人にとっては仏教が理解されにくい原因ではないかと思えます。私たちは「一切皆苦」と聞くと、心の中で「いや、人生そんなに苦しいことばかりじゃないさ、苦あれば楽ありだよ。一切皆苦なんて厭世主義みたいで嫌だね」と思ってしまうのです。これは仏教の故郷インドと日本との気候風土の違いが影響しています。

Saĝon kaj Kompaton oni ofte komparas kun du radoj de ĉaro. Tiel la du havas intiman rilaton. Tion oni tradicie esprimadis “bodion supren, edifon suben”, aŭ “por mi kaj por aliaj profitoj harmonias”.

“Kompato” en la hindaj lingvoj origine konsistas el du vortoj:

**maitrī* (sanskrite) aŭ *mettā* (palie) estas la koro deziranta feliĉon de la aliaj.

**karunā* (sanskrite kaj palie) estas la koro deizranta forigi suferojn de la aliaj.

La du tamen ne estas tiel strikte distingataj, ĉar feliĉo estas forigo de suferoj, kaj sufero estas nesento de feliĉo.

Budhismo premias la komprenon pri nia stato, ke ĉiuj aĝoj estas suferigaj (*sabbe saṃkhārā dukkhā*). Tio ĉi faras unu el la kaŭzoj, kial ni japanoj ne tre bone komprenas budhismon. Aŭdinte “ĉiuj aĝoj estas suferigaj,” ni diras en nia koro: “Ne, la vivo ne estas ĉiam plena de suferoj. Ĝojoj same kiel suferoj troviĝas. Mi ne ŝatas tian ideon, ĉar ĝi ŝajnas esti pesimismo.” La diferenco de klimato inter Hindio, la hejmlando de budhismo, kaj Japanio

日本は温帯気候であり、四季の移り変わりがあり、自然災害に見舞われることもあるけれども美しい自然環境を楽しむこともできます。だから苦も楽も両方ある、という人生観を育んできたのでしょう。しかしインドの気候風土にはたいへん厳しいものがあります。氏族間の闘争もあり、カースト差別もあります。常に伝染病の脅威にさらされています。インドで生きることは、日本人には想像が及ばないような辛さがあります。

ですから、インドにおいて人々が理想とすることは、苦しみに満ちた生涯はこれきりにしたいということです。しかし自殺は解決になりません。なぜならば、自殺しても輪廻（生まれ変わり）によって同じ苦しみが続く、下手したらさらに苦しむことになる、と信じたからです。一般的にインド人は昔も今も実体的な輪廻転生を信じていますが、輪廻転生がストップしない限り永遠に苦しみが続くわけです。ですから、輪廻からの解放すなわち解脱が宗教生活の究極目的となります。こういう精神的土壌の中で仏教は生まれました。

釈尊が覚りに達せられたとき、「我が生涯はこれで最後である。二度と再生はしない」と宣言されて、解脱の楽しみを28日間、いろいろな樹木の下で座を変えながら、繰り返し味わっておられました。そしてこのままひとりで楽しみ、入滅するつもりでした。釈尊は涅槃という究極の目的に達したわけ

influis tian malemon de japanoj. Japanio estas la lando de mezvarma klimato, kiu havas kvar sezonojn. Kvankam foje nin atakas naturaj katastrofoj, ni ankaŭ povas ĝui belan naturon. Pro tio naskiĝis la vivkoncepto, ke ĝojoj same kiel suferoj troviĝas. Sed hinda klimato estas treege severa. Ankaŭ troviĝas bataloj inter gentoj, diskriminacio pro kastoj. Epidemio ĉiam minacas loĝantojn. Vivi en Hindio estas malfacile, kion ni japanoj ne povas imagi.

Tial por hindoj estas ideale haltigi suferoplenan vivon. Sed sinmortigo ne utilas, ĉar post sinmortigo oni devas renaskiĝi kaj daŭrigi samajn suferojn, eĉ pli da suferoj. Tia estas la kredo de hindoj. Ĝenerale hindoj kredis kaj kredas realan metempsikozon, aŭ transmigradon de vivo; por ili eterne daŭras suferoj, se metempsikozo ne haltas. Tial liberiĝo el metempsikozo faras la finfinan celon de religia vivo. En ĉi tia intelekta klimato budhismo naskiĝis.

Kiam Ŝakja-munio vervekiĝis, li deklaris, "Tiu ĉi mia vivo estas la lasta. Mi ne renaskiĝos denove." Kaj li sidante sub diversaj arboj dum 28 tagoj ĝuadis ripete la feliĉon de liberiĝo. Li intencis sola ĝui kaj tiamaniere eniri en plenan nirvanon, t.e. lasi la fajron de sia vivo estingiĝi. Ĉar Ŝakja-munio atingis la finfinan celon, nome nirvanon, por li morti en tia stato kaj

ですから、そのまま命を終える、生まれ変わらない、それが最も理想の人生だったはずです。

しかし、釈尊がじっさいにとられた行動は、ご存知のように、立ち上がって伝道教化に赴くことでした。これは釈尊にとってはむしろ苦しみであったに違いありません。しかしあえて苦しみの道を選ばせたもの、それが人々への慈悲でした。ですから釈尊にとって慈悲とは、伝道教化という行動でした。そうして、35歳から80歳にいたるまでの45年間をひたすらに、厳しい自然環境に耐えながら肉体の限界に至るまで、生涯インド各地を歩き回られました。当時のインドにおいて80歳というのは驚異的な長命です。如来は自在に寿命をコントロールできるのだ、と釈尊は語っていますが、これは自覚的に肉体と精神とをコントロールして、まさしく神通力によって寿命を人並み以上に延ばす努力を怠らなかったということでしょう。生きることが苦痛であるにもかかわらず。

肉体はしかしながら、いかに釈尊といえども滅びざるを得ません。しかしその慈悲の精神は大乗の仏陀となってよみがえります。たとえば阿弥陀仏です。阿弥陀仏は無量寿仏ともいわれませんが、寿命が無限であるというのは、人々の苦しみのある限りは救済活動をつづけるという慈悲の精神を言い表したものです。

これを私たち凡夫の側からみると、慈悲とは教化されることにほかなりません。物質的な生活上の利益がもたら

jam ne renaskiĝi estis certe lia plej dezirata idealo.

Sed kiel vi scias, Ŝakja-munio fakte stariĝis kaj ekiris por propagandi kaj prediki. Certe tio ĉi estis por Ŝakja-munio suferado. Kio tamen igis lin preferi la vojon de suferado, tio estis lia Kompato al homoj. Por li Kompato signifis la agon de propagando kaj prediko de la vero. Dum 45 jaroj de lia 35-jaraĝo ĝis 80-jaraĝo li ĉiam vagadis diversajn lokojn en Hindio, eltenante severan naturan kondiĉon ĝis sia lasta limo de la korpo. Aĝo de 80 jaroj estas surprize longa en tiama Hindio. "Tatagato kapablas libere longigi aŭ mallongigi sian vivon," tiel parolis Ŝakja-munio. Tio signifas, ke li ne ŝparis sian penon por pli longigi sian vivon ol oridinaruloj, ĝuste per sia superhoma kapablo, kvankam vivi estis suferige.

Homa korpo tamen devas iam pereii, eĉ por Ŝakja-munio. Sed la spirito de Kompato reviviĝis poste kiel Budho en mahajana budhismo, ekzemple la Budho Amitabo (*Amitābha*). Amitabo etimologie signifas nemezureblan vivon. Tio, ke vivo estas ne mezurebla, estas esprimo de la spirito de Kompato, ke ĝi vivas tiel longe, kiom homaj suferoj daŭras.

Laŭ la perspektivo de ni banaluloj, Kompato estas nenio alia ol tio, ke ni estas predikataj. Ĝu tute ne signifas alportadon de profitoj en materiala vivo. Ni senkonscie emas deziri al

されることではありません。私たちは
ついつい、「健康で長生きが一番」と
脳天気と思います。不老長寿は伝統的
に東アジア文化圏の理想とされてきま
ましたが、それは欲望煩悩の延長であっ
て、如来の慈悲による無量寿とはまっ
たく別物だといわねばなりません。

三帰依文に「人身受けがたし 今す
でに受く。仏法聞きがたし 今すでに
聞く」とあります。人間として生まれ
ました。それは過去のすべてのいのち
のおかげです。そして私たちのもとに
仏法が届けられています。それが如来
の（釈尊の、あるいは阿弥陀仏の、あ
るいは諸仏の）慈悲です。

longa kaj sana vivo sen profunda
pripenso. Tia longa vivo sen
maljuniĝo estis kaj estas idealo tradicie
en kultura sfero en Orianta Azio; ĝi
tamen estas daŭrigo de nia deziro aŭ
blinda pasio, tute alia de la
Nemezurebla Vivo de Tatagato.

Tri Rifuĝoj diras: “Estas malfacile
ricevi la homan korpon en tiu ĉi
mondo, kaj tamen mi ja ricevis ĝin.
Estas malfacile renkonti la budhan
darmon, kaj tamen mi ja renkontis
ĝin.” Ni naskiĝis kiel homoj dank’ al
ĉiuj pasintaj vivoj. Kaj budha darmo
atingis nin. Tio estas la Granda
Kompato de Tatagato (Ŝakja-munio aŭ
Amitabo aŭ aliaj Budhoj).